SISÄLLYS

LUKIJALLE 17

KIRJOITTAJAT 18

1 YLEISTÄ 19

1.1 Johdanto 19

1.1.1 Hankintadirektiivit ja niiden voimaansaattaminen Suomessa 24

1.1.2 Hankintojen jaottelu 27

1.1.3 Muutoksia hankintalakiin 519/2026 18.6.2026 alkaen 28

1.2 Hankintalainsäädännön yleiset oikeusperiaatteet ja voimaantulo 33

1.2.1 EU-oikeuden yleiset oikeusperiaatteet 33

1.2.2 Kansallisen hankintalain oikeusperiaatteet 40

1.2.3 Hankintalainsäädännön voimaantuloa koskevat säännöt 45

1.3 Hankintojen yhteiskunnallisia tavoitteita 47

1.3.1 Ympäristö- ja sosiaalisten näkökohtien aseman muuttuminen hankintalainsäädännössä 47

1.3.2 Ympäristönäkökohdat 52

1.3.3 Sosiaaliset näkökohdat 59

1.3.4 Innovaationäkökohdat 68

1.3.5 Pienten ja keskisuurten yritysten asema 69

1.3.6 Elinvoimanäkökulma 73

1.3.7 Eettisyys ja korruption esto 80

1.4. Hankintatoimen johtaminen 87

1.4.1. Hankintatoimen järjestäminen 87

1.4.2. Hankintastrategia ja hankintastrategiset linjaukset 87

1.4.3. Kansallinen julkisten hankintojen strategia (Hankinta-Suomi) 89

1.4.4 Strategian muuttaminen toiminnaksi 90

1.4.5 Hankintaosaamisen arviointi ja organisaation maturiteetti 92

2 HANKINTALAIN SOVELTAMISALA 93

2.1 Hankintasopimus 93

2.1.1 Vastikkeellisuus ja taloudellinen arvo 94

2.1.2 Sopimuksen osapuolena hankintayksikkö 98

2.1.3 Kahden erillisen oikeushenkilön välinen sopimus 98

2.1.4 Hankintayksikön määräysvalta sopimuskumppania valittaessa 100

2.1.5 Suoritusten perustuminen yksityisoikeudellisesti täytäntöönpanokelpoisiin sopimusehtoihin 102

2.2 Hankintayksiköt 103
2.2.1 Valtion, kuntien ja kuntayhtymien viranomaiset 104
2.2.2 Suomen evankelis-luterilainen kirkko ja ortodoksinen kirkko sekä niiden seurakunnat ja muut viranomaiset 104
2.2.3 Valtion liikelaitokset 105
2.2.4 Julkisoikeudelliset laitokset 106
2.2.5 Nimenomaisesti perustettu tyydyttämään yleisen edun mukaisia tarpeita 107
2.2.6 Ei teollista tai kaupallista luonnetta 109
2.2.7 Julkisyhteisöjen tai hankintayksiköiden määräysvalta 111
2.2.8 Yli 50 prosentin tuki hankinnoille 117
2.3 Lain soveltamisalapoikkeukset 118
2.3.1 Erityisalojen hankintalain piiriin kuuluvat hankinnat 119
2.3.2 Viestintäverkot 119
2.3.3 Salassa pidettävät hankinnat 120
2.3.4 Kansainvälisten sääntöjen nojalla tehtävät hankintasopimukset 121
2.4 Palveluhankintojen soveltamisalapoikkeukset 123
2.4.1 Maan, olemassa olevien rakennusten tai muun kiinteän omaisuuden hankinta 124
2.4.2 Audiovisuaaliset mediapalvelut 126
2.4.3 Välimies- ja sovittelupalvelut 128
2.4.4 Oikeudelliset palvelut 128
2.4.5 Rahoituspalvelut 130
2.4.6 Työsopimukset 132
2.4.7 Voittoa tavoittelemattomat järjestöt 132
2.4.8 Poliittisiin kampanjoihin liittyvät palvelut 135
2.4.9 Tutkimus- ja kehittämispalvelut 136
2.4.10 Päästöyksiköiden hankinnat 142
2.4.11 Lentoliikennepalvelut 142
2.5 Yksinoikeuteen perustuvat palveluhankinnat 143
2.6 Sekamuotoiset sopimukset 144
2.7 Hankintalainsäädännön kynnysarvot 148
2.8 Hankinnan ennakoidun arvon laskeminen 151
2.8.1 Ennakoitu vai toteutunut arvo 153
2.8.2 Sopimuskausiin sidottujen hankintojen ennakoidun arvon laskeminen 155
2.8.3 Käyttöoikeussopimusten ennakoidun arvon laskeminen 156
2.8.4 Pilkkomiskielto 157

3 HANKINTOJEN YHTEISTYÖMUODOT 160
3.1 Yhteishankintayksiköt 160
3.1.1 Yhteishankintayksikön määritelmä 160
3.1.2 Yhteishankintatoiminnot ja tukitoiminnot 162

3.1.3 Hankinnat yhteishankintayksiköltä 163
3.1.4 Hankintarenkaat ja muut yhteishankinnat 164
3.1.5 Kansainväliset yhteishankinnat 166
3.2 Sidosyksikköhankinnat 170
3.2.1 Sidosyksikkösääntelyn tausta 170
3.2.2 Sidosyksikköhankinnan määritelmä 171
3.2.3 Itsenäinen erillinen yksikkö 172
3.2.4 Määräysvalta 173
3.2.5 Yhteinen määräysvalta 175
3.2.6 Osakeyhtiömuotoisten sidosyksiköiden vähimmäisomistusrajat ja niitä koskevat siirtymäsäännökset 181
3.2.7 Yksityinen omistus ja pääoma 184
3.2.8 Toiminnan kohdistumisen vaatimus 185
3.2.9 Käänteinen sidosyksikkösuhde 196
3.2.10 In house sisters 197
3.2.11 Siirtymäsäännökset 197
3.3 Hankintayksiköiden välinen yhteistyö 199
3.3.1 Hankintayksiköiden yhteistyö 203
3.3.2 Yleisen edun mukaisuus 207
3.3.3 Sopimus kohdistuu pääosin sen osapuolille 209
3.4 Julkisen ja yksityisen väliset kumppanuusjärjestelyt 211
3.4.1 Rakenteellinen kumppanuus 213
3.4.2 Valtionapua saavan rakennusurakan kilpailuttaminen 217
3.5 Julkisen palveluvelvoitteen antaminen ja yleistä taloudellista etua koskevat palvelut 218

4 EU-HANKINTAMENETTELYT 223
4.1 Avoin menettely 223
4.2 Rajoitettu menettely 225
4.3 Neuvottelumenettely 227
4.3.1 Neuvottelumenettelyn käyttöedellytykset 230
4.3.2 Edeltävä avoin tai rajoitettu menettely 234
4.3.3 Neuvottelumenettelyn kulku 237
4.4 Kilpailullinen neuvottelumenettely 247
4.4.1 Kilpailullisen neuvottelumenettelyn käyttöedellytykset 250
4.4.2 Kilpailullisen neuvottelumenettelyn kulku 250
4.5 Innovaatiokumppanuus 258
4.5.1 Innovaatiokumppanuuden käyttöedellytykset 258
4.5.2 Innovaatiokumppanuuden kulku 260

4.6 Suorahankintamenettely 264
4.6.1 Edeltävä menettely 265
4.6.2 Vain yksi toimittaja teknisestä tai yksinoikeuden suojaamiseen liittyvästä syystä 267
4.6.3 Yksi toimittaja taiteellisesta syystä 270
4.6.4 Kiiretilanne 271
4.6.5 Tavarahankintoihin liittyviä erityisiä suorahankintaperusteita 274
4.6.6 Suorahankinta suunnittelukilpailun perusteella 275
4.6.7 Suorahankinta lisätilauksissa 276
4.7 Puitejärjestely 279
4.7.1 Puitejärjestelyn perustaminen 283
4.7.2 Puitejärjestelyn kesto 288
4.7.3 Etusijajärjestykseen perustuvat hankinnat 290
4.7.4 Kevennetty kilpailutus 295
4.8 Dynaaminen hankintajärjestelmä 297
4.8.1 Dynaamisen hankintajärjestelmän perustaminen 299
4.8.2 Tarjoajan valinta järjestelmään 299
4.8.3 Järjestelmän avulla tehtävä hankinta 301
4.9 Sähköinen huutokauppa 303
4.9.1 Viestintä 304
4.9.2 Huutokaupan käyttöedellytykset 305
4.9.3 Huutokauppajärjestelmää koskeva ilmoitus ja tarjoajien valinta 307
4.9.4 Kutsu varsinaiseen huutokauppaan 307
4.9.5 Huutokaupan kulku 309
4.9.6 Huutokaupan lopettaminen 310
4.10 Sähköinen luettelo tarjouksena 310
4.11 Suunnittelukilpailu 313
4.11.1 Suunnittelukilpailusta ilmoittaminen 314
4.11.2 Suunnittelukilpailun säännöt ja osallistujien valinta 315
4.11.3 Suunnittelukilpailun tuomaristo ja sen päätöksenteko 317
4.12 Allianssi hankinnan toteutustapana 318

5 HANKINNOISTA ILMOITTAMINEN 322
5.1 Ilmoitusmenettely toteuttaa avoimuusperiaatetta 322
5.1.1 HILMA-ilmoituskanava 323
5.1.2 Ilmoituksen julkaisu HILMAssa ja muualla 324
5.1.3 CPV-nimikkeistö 325
5.1.4 Vakiolomakkeet 329
5.1.5 Hankintailmoitus 331
5.1.6 Ennakkoilmoitus 331
5.1.7 Markkinakartoitus ja kilpailutussuunnitelma 333

5.1.8 Jälki-ilmoitus 333
5.1.9 Ilmoitus suorahankinnasta 334
5.1.10 Sopimusmuutosilmoitus 336
5.1.11 Korjausilmoitus 337
5.2 Tarjouspyyntö 339
5.2.1 Tarjouspyynnön keskeinen sisältö 340
5.2.2 Tarjouspyynnöstä perittävä maksu 341
5.2.3 Tarjouspyynnön keskeiset osat 342
5.2.4 Lisätietojen pyytäminen 343
5.2.5 Kielivaatimukset 345
5.2.6 Tarjousten kieli 347
5.2.7 Hankinnan aloituksen lykkääntyminen 348
5.3 Vähimmäismääräajat ja niiden laskeminen 349
5.3.1 Osallistumishakemusten ja tarjousten jättämisen vähimmäismääräajat 350
5.3.2 Määräaikojen pidentämisvelvoite 353
5.3.3 Nopeutettu menettely kiireellisissä hankinnoissa 353
5.3.4 Määräaikojen lyhentäminen ennakkoilmoitusta käytettäessä 354

6 SÄHKÖINEN TIETOJENVAIHTO EU-HANKINNOISSA 355
6.1 Osallistumishakemusten ja tarjousten vastaanotto sekä muu viestinvaihto 355
6.2 Tarjouspyynnön ja hankinta-asiakirjojen asettaminen sähköisesti saataville 357
6.3 Tietoturvallisuus 358

7 EU-HANKINNAN SISÄLLÖN MÄÄRITTELY 361
7.1 Hyvän hankinnan suunnittelu ja toteutus 361
7.1.1 Yksittäisen hankinnan suunnittelu ja valmistelu 361
7.1.2 Aikataulutus 362
7.1.3 Markkinakartoitus 363
7.1.4. Toteutusvaihtoehtojen arviointi yli 10 miljoonan arvoisissa hankinnoissa 372
7.1.5 Ehdokkaan tai tarjoajan osallistuminen hankinnan valmisteluun 372
7.1.6 Dokumentaation merkitys hankinnan valmistelussa 376
7.2 Hankinnan kohteen kuvaus 377
7.2.1 Hankinnan kohteen kuvaus sekä turvallisuutta ja varautumista koskevat ehdot 379
7.2.2 Hankinnan kohteen kuvauksen syrjimättömyys 382
7.2.3 Tarjouspyynnön epäselvyys 385
7.2.4 Hankinnan kohdetta kuvaavien määritelmien laatiminen 387
7.2.5 Tuotemerkkiin viittaaminen 390
7.2.6 Immateriaalioikeudet 394
7.3 Hankinnan jakaminen osiin 394

7.4 Merkkien käyttö hankintamenettelyssä 401
7.4.1 Sertifikaattien käyttäminen 402
7.4.2 Ympäristöasioiden hallinta- ja laadunvarmistustoimenpiteet 403
7.5 Turvallisuus ja huoltovarmuus 405
7.5.1 Valtion keskeinen turvallisuus ja muut turvallisuuteen ja huoltovarmuuteen liittyvät hankinnat 405
7.5.2 Turvallisuuden huomioiminen osana kilpailuttamisehtoja 407
7.5.3 Varautuminen ennalta arvaamattomiin uhkiin 409
7.5.4 Hankintojen kilpailuttaminen ehdollisena 409
7.5.5 Kolmansista maista tulevat tarjoukset ja korkean riskin toimittajat 410
7.5.6 Kyberturvallisuus 413
7.5.7 Elintarvikehuolto ja vastuullisuus osana huoltovarmuutta 414
7.5.8 Suhteellisuusperiaatteen ja syrjimättömyyden huomioiminen 415

8 TARJOAJAN SOVELTUVUUTTA KOSKEVAT VAATIMUKSET EU-HANKINNOISSA 416
8.1 Poissulkemisperusteet 416
8.1.1 Pakolliset poissulkemisperusteet 416
8.1.2 Harkinnanvaraiset poissulkemisperusteet 420
8.1.3 Ehdokkaan tai tarjoajan korjaavat toimenpiteet 432
8.2 Muu tarjoajien soveltuvuuden arviointi 434
8.2.1 Selvitys oikeudesta harjoittaa ammatti- tai elinkeinotoimintaa 437
8.2.2 Taloudellinen ja rahoituksellinen tilanne 437
8.2.3 Tekninen suorituskyky ja ammatillinen pätevyys 443
8.2.4 Muiden tahojen voimavarojen käyttö 455
8.3 Soveltuvuutta koskevien tietojen tarkastaminen 458
8.3.1 Selvitykset ja todistukset 458
8.3.2 Selvitys ennen hankintasopimuksen tekemistä 459
8.4 Yhteinen eurooppalainen hankinta-asiakirja 460

9 TARJOUKSEN VERTAILU JA VALINTA EU-HANKINNOISSA 470
9.1 Tarjouksen myöhästyminen 470
9.2 Tarjouksen antaminen 473
9.3 Tarjousten vertailukelpoisuus 474
9.4 Tarjouspyynnön mukainen tarjous ja tarjouksen täsmentäminen 474
9.5 Vaihtoehtoiset tekniset eritelmät tarjouksessa 488
9.6 Rinnakkaiset tarjoukset 488
9.7 Konserniyhtiöiden tarjoukset ja tarjousten itsenäisyys 489
9.8 Alihankkijoiden ilmoittaminen tarjouksessa 493
9.9 Kaluston ja muiden resurssien hankkiminen 497
9.10 Tarjousten vertailu 498

9.11 Vertailun pisteyttäminen 505
9.12 Tarjousten valinta ja siinä huomioitavat seikat 506
9.13 Poikkeuksellisen edullisen tarjouksen hylkääminen 508
9.14 Nollahintaiset ja negatiivisesti hinnoitellut tarjoukset 517
9.15 Tinkimiskielto 520
9.17 Hankinnan keskeyttäminen 521
9.17.1 Mahdollisuus keskeyttää hankinta 521
9.17.2 Keskeyttämisvelvollisuus 525
9.17.3 Keskeyttämistä koskeva päätös 527

10 KANSALLISTEN HANKINTOJEN KILPAILUTTAMINEN TAVAROISSA, PALVELUISSA JA RAKENNUSURAKOISSA 530
10.1 Kansalliset kynnysarvot 531
10.2 Kansallisissa hankinnoissa sovellettavat säännöt 534
10.3 Kansalliset hankintamenettelyt 535
10.3.1 Hankintamenettelyn kuvaus 540
10.3.2 Suorahankinnat 540
10.4 Kansallisten hankintojen ilmoittaminen 541
10.4.1 Kansallinen suorahankintailmoitus 544
10.4.2 Kansallinen jälki-ilmoitus 544
10.5 Kansallisten hankintojen määräajat 545
10.6 Kansallisten hankintojen tietojenvaihto 546
10.7 Tarjouspyyntö ja tarjous 548
10.7.1 Tarjouspyyntö 548
10.7.2 Tarjous 554
10.7.3 Täsmentäminen 557
10.8 Tarjoajan valinta ja poissulkeminen 559
10.8.1 Pakolliset ja harkinnanvaraiset poissulkemisperusteet 566
10.8.2 Tarjoajan vakuutus soveltuvuutta koskevista ehdoista 567
10.9 Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen valinta 568
10.10 Poikkeuksellisen alhaisen tarjouksen poissulkeminen 574

11 SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT SEKÄ MUUT ERITYISET PALVELUHANKINNAT 578
11.1 Sote-palveluissa ja muissa liitteen E mukaisissa erityisissä palveluhankinnoissa noudatettavat säännöt 582
11.2 Liitteen E mukaiset palveluhankinnat 583
11.3 Liitteen E mukaisten palveluiden kynnysarvot 584
11.4 Palvelujen käyttäjien tarpeiden huomioiminen sote-palveluiden hankinnoissa 586
11.4.1 Palvelun laatu 589
11.4.2 Jatkuvuus 591

11.4.3 Esteettömyys 592
11.4.4 Kohtuuhintaisuus 593
11.4.5 Saatavuus ja kattavuus 594
11.4.6 Eri käyttäjäryhmien erityistarpeet 595
11.4.7 Käyttäjien osallistuminen ja vaikutusvallan lisääminen 596
11.4.8 Innovointi 599
11.5 Liitteen E mukaisten palveluhankintojen hankintamenettelyt 600
11.5.1 Suorahankinnat 603
11.5.2 Suorahankinta erityistilanteissa sote-palveluissa 604
11.6 Liitteen E mukaisen palvelun ilmoittaminen 606
11.6.1 Liitteen E mukainen suorahankintailmoitus ja jälki-ilmoitus 608
11.6.2 Määräajat 609
11.7 Tietojenvaihto 610
11.8 Tarjouspyyntö, tarjous ja tarjouksen täsmentäminen 610
11.9 Tarjoajan valinta ja poissulkeminen 614
11.9.1 Tarjoajan vakuutus soveltuvuutta koskevista ehdoista 618
11.9.2 Pakolliset ja harkinnanvaraiset poissulkemisperusteet 619
11.9.3 Tarjoajan korjaavat toimenpiteet 621
11.10 Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen valinta 621
11.10.1 Perusteluvelvollisuus halvimman hinnan käyttämiseen 622
11.10.2 Parhaan hinta-laatusuhteen vertailuperusteet 623
11.10.3 Käänteinen kilpailutus 628
11.11 Hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveyspalveluiden hankinnat 629
11.11.1 Yksityiselle palveluntuottajalle asetetut erityisvaatimukset 631
11.11.2 Sopimusehdot ja varautuminen sopimuksen päättymiseen 634
11.11.3 Alihankinta ja alihankinnan ketjuttaminen 639
11.11.4 Ostopalvelua koskevan hankintapäätöksen perusteleminen 645
11.11.5 Muutoksenhaku 646

12 JULKISTEN KÄYTTÖOIKEUSSOPIMUSTEN KILPAILUTTAMINEN 648
12.1 Julkiset käyttöoikeussopimukset 648
12.1.1 Taustaa 651
12.1.2 Käyttöoikeussopimukset ja tilojen myynti ja vuokraus 657
12.1.3 Oikeudet kiinteän omaisuuden käytöstä 660
12.1.4 Soveltamisalapoikkeukset käyttöoikeussopimuksiin 661
12.2 Käyttöoikeussopimuksia koskevat menettelysäännöt 665
12.2.1 Käyttöoikeussopimusten ennakoidun arvon laskeminen ja kynnysarvot 665
12.2.2 Käyttöoikeussopimusten kilpailuttamismenettelyyn sovellettavat säännöt 667
12.2.3 Käyttöoikeussopimusten menettelyt 670
12.2.4 Käyttöoikeussopimusten kesto 671

12.2.5 Käyttöoikeussopimusten menettelyjen vähimmäismääräajat 672
12.2.6 Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen valinta 673

13 PIENHANKINNAT 675
13.1 Yleiset periaatteet pienhankinnoissa 676
13.2 Pienhankintojen ilmoittaminen ja avoimuusperiaate 678
13.3 Pienhankintarajat 679
13.4 Pienhankintakilpailutus 680
13.5 Pienhankintarajan alle jäävät tilaukset tai ostot 682
13.6 Pienhankintojen hankintapäätös, tiedoksianto ja muutoksenhaku 684
13.7 Pienhankintojen seuranta ja valvonta 685

14 HANKINTAA KOSKEVAT PÄÄTÖKSET JA HANKINTASOPIMUS 687
14.1 Hankintayksikön päätökset 687
14.2 Valitusosoitus ja oikaisuohje 692
14.3 Hankintapäätöksen tiedoksianto 692
14.4 Hankintasopimuksen tekeminen 696
14.5 Odotusaika hankintasopimuksen tekemiselle 698
14.6 Ilmoitus suorahankinnasta 700

15 JULKISTEN HANKINTOJEN VALVONTA 704
15.1 Valvontamenettely käytännössä 706
15.2 Täytäntöönpanon kieltäminen 710
15.3 Kilpailu- ja kuluttajaviraston esitys markkinaoikeudelle 711
15.4 Valituksen ja esityksen samanaikainen käsittely markkinaoikeudessa 713
15.5 Tietojen luovuttaminen valvonta-asiassa 714
15.6 Valvonnan tulosten raportointi 714

16 HANKINTOJA KOSKEVAT VALITUKSET 716
16.1 Hankintaoikaisu 716
16.1.1 Hankintaoikaisu oikeussuojakeinona 716
16.1.2 Hankintaoikaisun vireilletulo 716
16.1.3 Hankintaoikaisun käsittely 719
16.1.4 Hankintaoikaisun suhde markkinaoikeuskäsittelyyn 720
16.1.5 Hankintaoikaisun soveltaminen muihin hankintoihin 722
16.2 Valitus markkinaoikeuteen 725
16.2.1 Muutoksenhakuun oikeutetut markkinaoikeudessa 725
16.2.2 Muutoksenhaun kohde 731
16.2.3 Muutoksenhakuaika 734
16.2.4 Ilmoitus valituksesta hankintayksikölle sekä hankinta-asioiden luettelo 739

16.2.5 Muutoksenhaun vaikutus hankintasopimuksen tekemiseen 740
16.2.6 Markkinaoikeuden väliaikaiset päätökset 741
16.2.7 Hankintayksikön väliaikainen sitoumus 741
16.2.8 Hankinnan väliaikainen järjestäminen 743
16.3 Markkinaoikeuden määräämät seuraamukset 745
16.3.1 Hyvitysmaksu 751
16.3.2 Tehottomuusseuraamus 757
16.3.3 Seuraamusmaksu ja sopimuskauden lyhentäminen 759
16.3.4 Seuraamusten kohdistaminen ja yhteisvaikutus 760
16.3.5 Uhkasakko markkinaoikeuden päätöksen noudattamiselle 761
16.3.6 Oikeudenkäyntikulut 763
16.4 Muutoksenhaku markkinaoikeuden päätökseen 765
16.5 Markkinaoikeuden päätösten täytäntöönpano 765
16.6 Muutoksenhakukielto kuntalain ja hallintolainkäyttölain nojalla 766
16.7 Vahingonkorvaus 768

17 HANKINTASOPIMUKSET 774
17.1 Hankintasopimuksen muuttaminen sopimuskaudella 774
17.1.1 Olennaiset muutokset 777
17.1.2 Sallitut sopimusmuutokset 783
17.1.3 Sopimusmuutoksen ilmoittamisvelvollisuus 802
17.2 Hankintasopimuksen irtisanominen erityistilanteissa 804
17.2.1 Sopimuksen olennainen muutos 805
17.2.2 Toimittajaa rasittava pakollinen poissulkemisperuste 806
17.2.3 Sopimuskumppani on rikkonut vakavasti perussopimusten velvoitteita 806
17.3 JYSE 2025 tavarat- ja JYSE 2025 palvelut -sopimusehdot 808
17.3.1 JYSE-ehtojen sovellettavuus 808
17.3.2 Julkisten tavarahankintojen yleiset sopimusehdot (JYSE 2025 tavarat) 809
17.3.3 Julkisten palveluhankintojen yleiset sopimusehdot (JYSE 2025 palvelut) 830
17.4 Hankintasopimusten erityiskysymyksiä 850
17.4.1 Tarjouksen sitovuus 850
17.4.2 Ilmaisu- tai motiivierehdys tarjouksen tai tarjouspyyntöasiakirjojen sisällössä 853
17.4.3 Tarjoajayrityksen työntekijän oikeus edustaa yritystä tarjouksessa 856
17.4.3 Sopimuskausi, toimitusaika ja tilausjärjestelmä 858
17.4.4 Laskutuserehdys 858
17.4.6 Tarkastus- ja reklamointivelvollisuus 859
17.4.7 Hankintasopimuksen irtisanominen 862
17.4.8 Komissiomaksu yhteishankintayksikölle ja hankintayhtiölle 864

18 TARJOUSTEN JA HANKINTA-ASIAKIRJOJEN JULKISUUS 865
18.1 Julkisuuslain soveltaminen 865
18.2 Tarjousasiakirjojen julkisuuden alkaminen 867
18.3 Tarjousasiakirjojen julkisuuden toteuttaminen 868
18.4 Asianosaisjulkisuus 869
18.5 Liikesalaisuudet 872
18.6 Oikeus saada tietoja kilpailijan tarjouksesta oikeudenkäynnin asianosaisena 873

19 ERITYISALOJEN HANKINTALAKI 876
19.1 Erityisalojen hankintalain soveltaminen 877
19.2 Erityisalatoiminnot 881
19.2.1 Energiahuolto 882
19.2.2 Vesihuolto 887
19.2.3 Liikennepalvelut 889
19.2.4 Postipalvelut 893
19.3 Erityisalojen hankintalain kynnysarvot 895
19.4 Erityisalojen hankintayksiköt 897
19.4.1 Julkiset yritykset 898
19.4.2 Erityis- ja yksinoikeuden saaneet yksityiset tahot 899
19.5 Erityisalojen hankintalain soveltamisalapoikkeukset 902
19.5.1 Hankintasopimukset, joiden tarkoituksena on jälleenmyynti tai vuokraus kolmansille osapuolille 902
19.5.2 Muuhun kuin erityisalatoimintaan liittyvät hankinnat 903
19.5.3 Euroopan talousalueen ulkopuolella toteutettava hankinta 903
19.5.4 Raaka-aineiden hankinta 904
19.5.5 Sidosyritykseltä tehtävät hankinnat 906
19.5.6 Yhteisyritykset 908
19.5.7 Uudet poikkeuslupamenettelyä koskevat säännöt suoraan kilpailulle avoimesta toiminnasta 909
19.6 Menettelysäännöt 912
19.6.1 Erityisalojen neuvottelumenettely 913
19.6.2 Erityisalojen puitejärjestely 914
19.6.3 Soveltuvuusvaatimukset ja poissulkemisperusteet 915
19.6.4 Erityisalojen hankintailmoitukset 916
19.7 Kolmansien maiden erityiskysymykset 916

20 MUUTA LAINSÄÄDÄNTÖÄ 919
20.1 Asetus sisämarkkinoita vääristävistä ulkomaisista tuista (FSR-asetus) 919
20.1.1 Hankintayksikön velvollisuudet FSR-asetuksen alla 920
20.1.2 Tarjoajan velvollisuudet FSR-asetuksen alla 923

20.2 Kansainvälisten julkisten hankintojen väline (IPI-asetus) 924
20.3 Energiatehokkuus 926
20.3.1 Tuotteita ja palveluita koskevat energiatehokkuusvaatimukset 927
20.3.2 Energiatehokkuus ensin -periaate hankinnan suunnittelussa 929
20.3.3 Muutoksenhaku 930
20.4 Puhtaat ajoneuvot 930
20.4.1 Soveltamisala ja puhtaan ajoneuvon määritelmä 930
20.4.2 Vähimmäisvelvoitteet 932
20.5 Sähköinen laskutus julkisissa hankinnoissa 932
20.5.1 Sähköistä laskutusta julkisissa hankinnoissa koskeva direktiivi 932
20.5.2 Verkkolaskutusta koskeva kansallinen lainsäädäntö 934

LIITE 1: HANKINTALAIN 12 LUVUN SOVELTAMISALAAN KUULUVAT PALVELUT 938